



**ข้อสอบและเฉลย**  
**ประโยค ๑-๒ ถึงประโยค ป.๖. ๕**  
**ในการสอบครั้งที่ ๒**  
**พ.ศ. ๒๕๕๑**

\*\*\*\*\*

[ on website ]

100 หน้าว่าง

ประโยค ๑ - ๒  
แปล มคธเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถกทิวสํ ราชา อุปริปาสาทะ จิโต อนุตรวีถิ โอลโลกยมาโน  
“อนาถปิณฺฑทิกสุส จูพอนาถปิณฺฑทิกสุส วิสาขาย สุปฺปวาสาयाติ เอเตสํ เคहे  
ภตฺตทิกจตุถาย คจฺจนฺเต อนนฺทสทฺสเส ภิกฺขุ ทิสฺวา “กหํ อยฺยา คจฺจนฺตํ  
ปฺจุจฺจิตฺวา, “เทว อนาถปิณฺฑทิกสุส เคहे นิจฺจภตฺตสลาภภตฺตคิลานภตฺตาทํ  
อตุถาย เทวสิกํ เทว ภิกฺขุสทฺสสาณิ คจฺจนฺติ, จูพอนาถปิณฺฑทิกสุส เกหํ  
ปณฺจสตา ภิกฺขุ นิจฺจํ คจฺจนฺติ, ตถา วิสาขาย, ตถา สุปฺปวาสาयाติ วุตฺเต, สยํปี  
ภิกฺขุสงฺฆํ อุปฺปจฺจิทฺตกาโม วิหารํ คนฺตฺวา ภิกฺขุสทฺสเสน สทฺธิ สตุถาริ  
นิมนฺเตตฺวา สตุถาหํ สหตฺถา ทานํ ทตฺวา สตุตฺเต ทิวเส สตุถาริ วนฺทิตฺวา  
“ภนฺเต ปณฺจหิ เม ภิกฺขุสเทหิ สทฺธิ นิพฺพุธิ ภิกฺขุ คณฺหาติ อหาฯ “มหาราช  
พฺพุธา นาม เอกภฺจฺจาเน นิพฺพุธิ ภิกฺขุ น คณฺหนฺติ, พฺพุ พฺพุธานํ อากมฺนํ  
ปจฺจาสิสฺสนฺตํฯ “เตนหิ เอกํ ภิกฺขุ นิพฺพุธิ เปเสถติฯ สตุถา อานนฺตฺเถรสฺส  
ภารมกาสิฯ

## แปล โดยอรรถ

๒. ราชา “ภิกขุสงฆะ อากเต, ปตุตฺถํ คเหตุวา อิเม นาม ปรีวิสนนฺตติ อวิจาเรตฺวา สตุตฺตาหํ สยเมว ปรีวิสติวา อญฺจเม ทิวเส วิภิจิตฺโต ปปลงฺจ อกาสิ ฯ ราชกุเล จ นาม อนาณตฺตา อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา ภิกขุ นิสีทาเปตฺวา ปรีวิสติํ น ลภนฺติ ฯ ภิกขุ “น มยฺ อีช จาคฺ์ สกฺขิสฺสามาติ พหุ ปกฺกมฺีสุ ฯ ราชา ทุตฺยทิวเสปี ปมชฺชิ ฯ ทุตฺยทิวเสปี พหุ ปกฺกมฺีสุ ฯ ตุตฺยทิวเสปี ปมชฺชิ ฯ ตทา อานนฺทตฺเถรํ เอกกเมว จเปตฺวา อวเสสา ปกฺกมฺีสุ ฯ

ปุลฺลวณฺตนา นาม การณวสิกา โหนฺติ กุลานํ ปสาทํ รกฺขณฺติ ฯ ตถาคตฺสฺส จ “สารีปฺุตตฺเถโร มหาโมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถโรติ เทว อคฺคฺสาวกา, “เขมา อุปลวณฺณตติ เทว อคฺคฺสาวิกา, อุปาสเกสุ “จิตฺโต คหปติ หตฺถโก อาพวโกติ เทว อคฺคฺสาวกา, อุปาสิกาสุ “เวพฺุภณฺฎฺกึ นนฺทมาตา ชุชฺชุตฺตราติ เทว อคฺคฺสาวิกา; อิติ อิเม อญฺจ ชเน อาทิ กตฺวา จานนฺตรปฺุตฺตา สพฺุเพปี สาวกา เอกเทเสน ทสนฺนํ ปารมีนํ ปูริตตฺตา มหาปุลฺลวา อภินิหารสมฺปนฺนา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ๑ - ๒

### แปล มคอชเป็นไทย

### แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง อ.พระราชา ประทับยืนอยู่แล้ว ในเบื้องบนแห่งปราสาท ทรงแลดูอยู่ ซึ่งระหว่างแห่งถนน ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ผู้มีพนักไม้ไผ่หนึ่ง ผู้ไปอยู่ เพื่อประโยชน์แก่กิจด้วยภักดี ในเรือนของชน ท. เหล่านี้ คือ ของมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ของเศรษฐีชื่อว่า จูพอนาถบิณฑิกะ ของมหาอุบาสิกาชื่อว่าวิสาขา ของอุบาสิกาชื่อว่าสุปปวาสา ตรัสถามแล้วว่า อ.พระผู้เป็นเจ้า ท. ย่อมไป ในที่ไหน ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ.พนักแห่งภิกษุ ท. สอง ย่อมไป ในเรือน ของมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ทุก ๆ วัน เพื่อประโยชน์แก่ภักดี ท. มีนิตยภักดี สลากภักดี และคิลานภักดีเป็นต้น อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ย่อมไปสู่เรือน ของเศรษฐีชื่อว่าจูพอนาถบิณฑิกะ ตลอดกาลเป็นนิตย์ อ.เหมือนอย่างนั้น คือว่า อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ย่อมไป สู่เรือน ของมหาอุบาสิกาชื่อว่าวิสาขา ตลอดกาลเป็นนิตย์ อ.เหมือนอย่างนั้น คือว่า อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ย่อมไปสู่เรือน ของอุบาสิกาชื่อว่าสุปปวาสา ตลอดกาลเป็นนิตย์ ดังนี้ อันราชบุรุษ กราบทูลแล้ว เป็นผู้ใคร่เพื่ออันบำรุง ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ แม่เองเป็น เสด็จไปแล้ว สู่วิหาร ทรงนิมนต์แล้ว ซึ่งพระศาสดา กับ ด้วยพนักแห่งภิกษุ ทรงถวายแล้ว ซึ่งทาน ด้วยพระหัตถ์ ของพระองค์ ตลอดวันเจ็ด ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ในวันที่ ๗ กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์กับด้วยร้อยแห่งภิกษุ ท. ห้า ของจงทรงรับ ซึ่งภิกษา ของหม่อมฉัน เนื่องนิตย์ ดังนี้ ฯ อ.พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ดูก่อนมหาบพิตร ชื่อ อ.พระพุทธรเจ้า ท. ย่อมไม่ทรงรับ ซึ่งภิกษา ในที่แห่งเดียวเนื่องนิตย์ อ.ชน ท. มาก ย่อมหวังเฉพาะ ซึ่งการเสด็จมา ของพระพุทธรเจ้า ท. ดังนี้ ฯ อ.พระราชา กราบทูลแล้วว่า

ถ้าอย่างนั้น อ.พระองค์ ขอจงส่งไป ซึ่งภิกษุ รูปหนึ่ง เนื่องนิตยฺ คังนี้ ๆ  
อ.พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว ให้เป็นภาระ ของพระเถระชื่อว่าอานนท์ ๆ

### แปล โดยอรรถ

๒. พระราชาไม่ทรงจัดไว้ว่า “เมื่อภิกษุสงฆ์มาแล้ว ชื่อว่าชนเหล่านี้  
รับบาตรแล้ว จงอังคาส” ทรงอังคาส ด้วยพระองค์เองเท่านั้น ตลอด ๘ วัน  
ในวันที่ ๘ ทรงลืมนำไป จึงได้ทรงกระทำให้นั่งช้ำแล้ว ๆ ก็อันธรรมาใน  
ราชตระกูล ชนทั้งหลาย ที่พระราชามิได้ทรงสั่งไว้ ย่อมไม่ได้เพื่ออุปาสนะ  
ทั้งหลาย นิมนต์เหล่าภิกษุให้นั่งแล้วอังคาส ๆ ภิกษุทั้งหลาย คิดว่า พวกเรา  
ไม่สามารถเพื่อยับยั้งอยู่ได้ในที่นี้ จำนวนมากหลีกไป ๆ พระราชา ทรงลืมนำ  
แม้ในวันที่ ๒ ๆ แม้ในวันที่ ๒ ภิกษุเป็นอันมาก ก็พากันหลีกไป ๆ ถึงในวันที่  
๓ พระราชา ก็ทรงลืมนำ ๆ ในกาลนั้น ยกเว้นพระอานนทเถระองค์เดียวเท่านั้น  
เหล่าภิกษุที่เหลือ พากันหลีกไปแล้ว ๆ

ธรรมาภิกษุทั้งหลายผู้มีบุญ ย่อมเป็นผู้เป็นไปในอำนาจแห่งเหตุ  
จึงรักษาความเลื่อมใสแห่งตระกูลทั้งหลายไว้ได้ ๆ ก็ สาวกของพระตถาคต  
แม่ทั้งหมด ผู้ได้รับฐานันดร ตั้งต้นแต่ชนทั้ง ๘ เหล่านี้ คือพระอัครสาวก  
๒ องค์ คือ พระสารีบุตรเถระ พระมหาโมคคัลลานเถระ พระอัครสาวิกา  
๒ องค์ คือ พระเถรีชื่อว่าเขมา พระเถรีชื่อว่าอุบลวรรณา บรรดาอุบาสก  
ทั้งหลาย อุบาสกผู้เป็นอัครสาวก ๒ คน คือ จิตตคฤหบดี หัตถกอุบาสก  
ชาวเมืองอาฬวี บรรดาอุบาสิกาทั้งหลาย อุบาสิกาผู้เป็นอัครสาวิกา ๒ คน  
คือ มารดาของนันทมาณพ ชื่อเวพุกัณฐิกิ อุบาสิกาชื่อว่าชุชชุตรา เป็นผู้มียุขมาก  
สมบูรณ์ด้วยอภินิหาร เพราะความเป็นผู้ได้บำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ โดยเอกเทศ ๆ

พระราชรัตนมุนี ปญฺญาสิริ วัดพระปฐมเจดีย์ จ. นครปฐม  
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย  
ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒  
ปัญหา บาลีไวยากรณ์  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

---

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้  
"อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น มี.....ตัว คือ.....  
๘ ตัวนี้ ชื่อ..... ๑๓ ตัวนี้ ชื่อ....."
๒. สนธิกริโยปกรณ คืออะไร ๆ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
๓. สัพพนาม คืออะไร ๆ แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
๔. อะไรจัดเป็นวาทก ๆ แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัมมชารยสมาส ๆ และกัมมชารยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ๆ
๖. อะไร ชื่อว่าสมาส ๆ และสมาสนั้น ว่าโดยชื่อ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
๗. ในวิภาคตัดทิต มีปัจจัยเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ

---

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

## ประโยค ๑-๒

### เฉลย บาลีไวยากรณ์

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้  
อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้นมี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ๘  
ตัวนี้ ชื่อสระ  
ก ข ค ง ฉ จ ฉ ฌ ญ, ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม,  
ย ร ล ว ส ห พ ° ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ
๒. สนธิกิริยาปกรณัม คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ฯ มี ๘ อย่าง คือ  
โลโปลบล ๑ อาทโสแปลง ๑ อาคโมลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจาก  
ของเดิม ๑ ปกติ ปรกติ ๑ ทิโฆ ทำให้ยาว ๑ รสสุ ทำให้สั้น ๑ สญฺโณโค  
ช้อนตัว ๑ ฯ
๓. สัพพนาม คือ ชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้  
ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหู ฯ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปุริสสัพพนาม ๑  
วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ
๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้  
จัดเป็น วาจก ฯ แบ่งเป็น ๕ อย่าง คือ กัตตุวาจก ๑ กัมมวาจก ๑ ภาววาจก ๑  
เหตุกัตตุวาจก ๑ เหตุกัมมวาจก ๑ ฯ
๕. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน  
คือเป็นนามนามบทหนึ่ง เป็นวิเสสนะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง  
๒ บท มีบทอื่นเป็นประธานที่ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ กัมมชารยสมาส ฯ  
กัมมชารยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้แปล ดังนี้  
วิเสสนบุพพบท และวิเสสนุตตรบท แปลออกสำเนียงวิเสสนะว่า  
ผู้, อัน, ตัว เป็นต้น ตามลักษณะของนามนาม

วิเสสโนภยบท แปลว่า ทั้ง - ทั้ง -  
วิเสสโนปมบท แปลว่า เพียงดั่ง  
สัมภวานนุพพบท แปลว่า ว่า  
อวธารณนุพพบท แปลว่า คือ

๖. นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า สมาส ฯ  
และสมาสนั้นว่าโดยชื่อมี ๖ อย่าง คือ กมุขธารโย ๑ ทิคุ ๑ ตปฺปริโส ๑  
ทวนฺทโว ๑ อพฺยยีภาโว ๑ พหุพฺพิหิ ๑ ฯ
๗. ในวิภาคศัพท์มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ธา, โส ฯ

ประโยค ป.ธ. ๓  
แปล มคธเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. วิปัสสิทสพลสฺส กาลสฺมี หิ มหาเอกสาฎกพฺราหฺมโณ นาม  
อโหสิฯ อยมฺปนฺน เอตฺรหิ สวตฺถิยํ จูเพกสาฎโก นามฯ ตสฺส หิ เอโก  
นิวาสนสาฎโก อโหสิ พฺราหฺมณิยาปิ เอโก อุภินฺนํปิ เอกเมว ปารุปนํฯ  
พหิคมนกาลเ พฺราหฺมโณ วา พฺราหฺมณิ วา ตํ ปารุปติฯ อถกทิวสํ วิหารเ  
ธมฺมสฺสวเน โฆสิตเ พฺราหฺมโณ อาห โภติ ธมฺมสฺสวณํ โฆสิตํ ก็ ทิวา  
ธมฺมสฺสวณํ คมิสฺสสิ อุทาทุ รตฺตี ปารุปนสฺส หิ อภาเวน น สกฺกา อมฺเหหิ  
เอกโต คณฺตุนฺติฯ พฺราหฺมณิ สามี อหํ ทิวา คมิสฺสสามิติ สาฎกํ ปารุปีตฺวา  
อคมาสิฯ พฺราหฺมโณ ทิวสภากํ เกเห วิดีนามตฺวา รตฺตี คณฺตฺวา สตฺถุ ปฺรโต  
นิตฺติโน ธมฺมํ อสฺโสสิฯ อถสฺส สรรี ปรมาณา ปญฺจวณฺณา ปีติ อุปฺปชฺชิฯ  
โส สตฺถารํ ปุชฺชิตฺกาโม หุตฺวา สเจ อิมํ สาฎกํ ทสฺสามิ เนว พฺราหฺมณิยา  
น มยฺหํ ปารุปนํ ภวิสฺสตีติ จินฺตฺสิฯ อถสฺส มจฺเจรจิตฺตานํ สหสฺสํ  
อุปฺปชฺชิ ปุเนกํ สทฺธาจิตฺตํ อุปฺปชฺชิ ตมฺปิ อภิภวณฺตํ ปุณ มจฺเจรสทฺสสํ  
อุปฺปชฺชิฯ อติสฺส พลวมจฺเจรํ พนฺธิตฺวา คณฺหนฺตํ วิย สทฺธาจิตฺตํ  
ปฏฺิพาหติเยวฯ ตสฺส ทสฺสามิ น ทสฺสามิติ จินฺตฺนตฺสเสว ปจฺมยาโม  
วீตฺวตฺโตฯ ตโต มชฺฌิมยาเม สมฺปตฺเต ตสฺมีปิ ทาคฺ์ นาสกฺขิฯ ปจฺฉิมยาเม  
สมฺปตฺเต โส จินฺตฺสิ มม สทฺธาจิตฺเตน มจฺเจรจิตฺเตน จ สทฺธี ยฺชฺฌนฺตฺสเสว  
เทว ยามา วีตฺวตฺตา อิทํ มม เอตฺตํ มจฺเจรจิตฺตํ วทฺธมฺมานํ จตฺถิ อปฺปาเยหิ  
สึสํ อุกฺขิปิตฺตํ น ทสฺสติ ทสฺสามิ สาฎกนฺติฯ โส มจฺเจรสทฺสสํ อภิภวิตฺวา  
สทฺธาจิตฺตํ ปุเรจาริกํ กตฺวา สาฎกํ อาทาย สตฺถุ ปาทมฺบูลเ จเปตฺวา ชิตํ เม  
ชิตํ เมติ ติกฺขตฺตํ มหาสทฺทมกาสิฯ



เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ชื่อ อ. พราหมณ์ชื่อว่ามหาเอกสาฎก ได้มีแล้ว ในกาลแห่งพระทศพลพระนามว่าวิปัสสี ฯ แต่ว่า อ. พราหมณ์ชื่อว่ามหาเอกสาฎก นี้ เป็นผู้ชื่อว่าจุเพกสาฎก ได้เป็นแล้ว ในพระนครชื่อว่าสาวัตถิ ในกาลนี้ ฯ ก็ อ. ผ้าเป็นเครื่องนุ่ง ผืนหนึ่ง ได้มีแล้ว แก่พราหมณ์นั้น อ. ผ้าเป็นเครื่องนุ่ง ผืนหนึ่ง ได้มีแล้ว แม่แก่นางพราหมณี อ. ผ้าเป็นเครื่องห่ม ผืนหนึ่ง นั้นเที่ยว ได้มีแล้ว แก่พราหมณ์และนางพราหมณี ท. แม่ทั้งสอง ฯ อ. พราหมณ์ หรือ หรือว่า อ. นางพราหมณี ย่อมห่ม ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่ม ผืนนั้น ในกาลเป็นที่ไปในภายนอก ฯ ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง ครั้นเมื่อการฟังซึ่งธรรม ในพระวิหาร อันบุคคล ป่าวร้องแล้ว อ. พราหมณ์ กล่าวแล้วว่า คุณ่อนนางผู้เจริญ อ. การฟังซึ่งธรรม อันบุคคล ป่าวร้องแล้ว อ. เธอ จักไป สู่ที่เป็นที่ฟังซึ่งธรรม ในเวลากลางวันหรือ หรือว่า อ. เธอ จักไป สู่ที่เป็นที่ฟังซึ่งธรรม ในเวลากลางคืน เพราะว่า อันเราท. ไม่อาจ เพื่ออันไป โดยความเป็นอันเดียวกัน เพราะความไม่มี แห่งผ้าเป็นเครื่องห่ม ดังนี้ ฯ อ. นางพราหมณี กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. ฉัน จักไป ในเวลากลางวัน ดังนี้ ห่มแล้ว ซึ่งผ้าสาฎก ได้ไปแล้ว ฯ

อ. พราหมณ์ ยังกาลอันเป็นส่วนแห่งวัน ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว ในเรือน ไปแล้ว ในเวลากลางคืน นั่งแล้ว ข้างพระพักตร์ ของพระศาสดา ได้ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ฯ ครั้งนั้น อ. ปิติ อันมีวระณะห้า แผลไปอยู่ ตลอดศีรษะของพราหมณ์นั้น เกิดขึ้นแล้ว ฯ อ. พราหมณ์นั้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันบูชา ซึ่งพระศาสดา เป็น คิดแล้วว่า ถ้าวว่า อ. เรา จักถวาย ซึ่งผ้าสาฎก นี้ไซ้ อ. ผ้าเป็นเครื่องห่ม จักไม่มี นั้นเที่ยว แก่นางพราหมณี อ. ผ้าเป็นเครื่องห่ม จักไม่มีแก่เรา ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ. พัน แห่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่ท. เกิดขึ้นแล้ว แก่พราหมณ์นั้น อ. จิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธา

ดวงหนึ่ง เกิดขึ้นแล้วอีก อ. พันแห่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่  
 เกิดขึ้นแล้ว อีก ครอบงำอยู่ ซึ่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธา แม้นั้น ๆ  
 อ. ความตระหนี่อันมีกำลัง ของพราหมณ์นั้น เป็นราวกะว่า ผูกถือเอาอยู่  
 ย่อมห้ามซึ่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธานั้นเทียว ด้วยประการฉะนี้ ๆ  
 เมื่อพราหมณ์นั้น คิดอยู่ว่า อ. เรา จักถวายเป็น อ. เรา จักไม่ถวายเป็น ดังนี้ นั้นเทียว  
 อ. ยามที่หนึ่ง เป็นไปล่วงวิเศษแล้ว ๆ ในลำดับนั้น ครั้นเมื่อยามอันมีในท่ามกลาง  
 ถึงพร้อมแล้ว อ. พราหมณ์นั้น ไม่ได้เอาใจแล้ว เพื่ออันถวายเป็น ในยามอันมีใน  
 ท่ามกลาง แม้นั้น ๆ ครั้นเมื่อยามอันมีในภายหลัง ถึงพร้อมแล้ว อ. พราหมณ์นั้น  
 คิดแล้วว่า เมื่อเรา ครอบงำ กับด้วยจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธาด้วย  
 ด้วยจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่ด้วย นั้นเทียว อ. ยาม ท. สอง  
 เป็นไปล่วงวิเศษแล้ว อ. จิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่ อันมีประมาณ  
 เท่านี้ ของเรา นี้ เจริญอยู่ จักไม่ให้ เพื่ออันยกขึ้น ซึ่งศรัทธา จากอบาย ท. สี่  
 อ. เรา จักถวายเป็น ซึ่งฟ้าสาธุก ดังนี้ ๆ อ. พราหมณ์นั้น ครอบงำแล้ว ซึ่งพันแห่งจิต  
 อันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่ กระทำแล้ว ซึ่งจิตอันประกอบพร้อม  
 แล้วด้วยศรัทธา ให้เป็นปุเรจาริก ถือเอาแล้ว ซึ่งฟ้าสาธุก วางไว้แล้ว ณ ที่ใกล้  
 แห่งพระบาท ของพระศาสดา ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียงอันดัง ลั่นสามครั้ง ว่า  
 อันเรา ชนะแล้ว อันเรา ชนะแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ๆ

### แปล โดยอรรถ

๒. พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงสดับธรรมอยู่ ทรงได้ยินเสียงนั้น  
 จึงตรัสว่า ท่านทั้งหลายจงถามพราหมณ์นั้น ได้ยินว่า เขาชนะอะไร ๆ พราหมณ์  
 นั้น ถูกพวกราชบุรุษถาม จึงแจ้งความนั้น ๆ พระราชา ทรงสดับความนั้นแล้ว  
 จึงทรงดำริว่า พราหมณ์ทำสิ่งที่ผู้คนทำได้ยาก เราจักทำการสงเคราะห์เขา  
 จึงทรงรับสั่งให้พระราชทาน ฟ้าสาธุกคู่ ๑ ๆ เขา ได้ถวายเป็นฟ้าสาธุกคู่ ๑ แม้นั้น  
 แต่พระตถาคตนั้นแล ๆ พระราชา จึงทรงรับสั่งให้พระราชทานให้ทวีคูณขึ้นอีก

คือ ๒ คู่ ๔ คู่ ๘ คู่ ๑๖ คู่ ๆ เขาได้ถวายคู่ผ้าสาฎกแม่เหล่านั้นแต่พระตถาคต  
เช่นเดียวกัน ๆ ครั้นต่อมา พระราชาทรงรับสั่งให้พระราชทาน ผ้าสาฎก ๓๒ คู่  
แก่เขา ๆ พราหมณ์ เพื่อจะเปลื้องวาทะว่า พราหมณ์ไม่ถือเอาเพื่อตน สละผ้าที่  
ได้แล้ว ๆ เสียสิ้น จึงถือเอาผ้าสาฎก ๒ คู่ จากผ้า ๓๒ คู่ นั้น คือ เพื่อตนคู่ ๑  
เพื่อนางพราหมณ์คู่ ๑ ได้ถวายผ้าสาฎก ๓๐ คู่ แต่พระตถาคตเช่นเดียวกัน ๆ  
ฝ่ายพระราชา เมื่อพราหมณ์นั้น ถวายถึง ๗ ครั้ง ได้ทรงมีพระราชประสงค์  
จะพระราชทานอีกเที่ยว ๆ ในกาลก่อน พราหมณ์ชื่อมหาเอกสาฎก ได้ถือเอาผ้า  
สาฎก ๒ คู่ ในจำนวนผ้าสาฎก ๖๔ คู่ ๆ ส่วน พราหมณ์ชื่อจุกเพกสาฎกนี้  
ได้ถือเอาผ้าสาฎก ๒ คู่ ในเวลาที่ตนได้ผ้าสาฎก ๓๒ คู่ ๆ พระราชาทรงบังคับ  
พวกราชบุรุษ ว่า พนาย พราหมณ์ทำสิ่งที่ผู้คนทำได้ยาก ท่านทั้งหลายพึงให้นำ  
เอาผ้ากัมพล ๒ ผืน ภายในวังของเรามา ๆ พวกราชบุรุษ ได้กระทำตาม  
รับสั่งนั้น ๆ

ประโยค ป.ธ. ๓  
สัมพันธ์ไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

สตถา อปปริสิตวา ว อานนทตถุเร โอลเกสิ ฯ เโร โอลกิตสณยาเยว  
วตถาน อุกกมนภาว ฤตวา สหฺร ราชกุมาร ทุสฺสานิ น ภควา เจลปฏิกิ  
อกุกมิสฺสตี ปจฺฉิม ชนตฺ ตถาคโต โอลเกตีติ ทุสฺสานิ สหฺราเปสิ ฯ โส  
ทุสฺสานิ สหฺริตฺวา สตถาริ อนฺโต ปเวเสตฺวา ยาคฺชชฺชเณน สนฺตปฺเปตฺวา  
เอกมนฺตํ นิสินฺโน วนฺทิตฺวา อาห อหิ ภนฺเต ตุมฺหากํ อุปฺภูจาโก ติกฺขตฺตํ  
สรณํ คโต กุจฺฉิกโต จ กิรฺมฺหิ เอกวาริ สรณํ คโต ทุติยมฺปิ ตฺรฺณทารกกาเล  
ตติยมฺปิ วิญฺญภาวํ ปตฺตกาเล ตสฺส เม กสฺมา เจลปฏิกิ น อุกกมิตฺถาติ ฯ  
กี ปน ตฺวํ กุมาร จินฺเตตฺวา เจลปฏิกิ อตฺถริตี ฯ สเจ ปฺตฺตํ วา ชีตฺริ วา  
ลจฺฉามิ สตถา เม เจลปฏิกิ อุกกมิสฺสตีติ อิทํ จินฺเตตฺวา ภนฺเตติ ฯ เตนาหิ  
กุมาร น อุกกมินฺติ ฯ กี ปนาหิ ภนฺเต ปฺตฺตํ วา ชีตฺริ วา เนว ลจฺฉามิตี ฯ  
อาม กุมารตี ฯ กิการณา ภนฺเตติ ฯ ปุริมตฺตภาเว ชายาย สทฺธิ ปมาหิ  
อาปนฺนตฺตาติ ฯ กิสฺมี กาลे ภนฺเตติ ฯ อตฺสฺส สตถา อตีตํ อาหริตฺวา ทสฺเสสิ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ศ. ๓

### สัมพันธไทย

สถธา สยกตฺตา ใน โอลเกสิ ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก อปฺปวิสิตฺวา  
ปฺพุพกาลกิริยา ใน โอลเกสิ ๖ ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ อปฺปวิสิตฺวา  
อานนฺตเถโร อวุตตกมฺม ใน โอลเกสิ ๑ เถโร เหตุกตฺตา ใน สํหฺราเปสิ  
ราชกุมารํ การิตกมฺม ใน สํหฺราเปสิ ๑ อาขุยาตบท เหตุกตฺตฺวาจก  
โอลเกสิสณฺญาถ กรรม ใน ฌตฺวา เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ โอลเกสิสณฺญา  
วตฺถานํ ฌฏฺฐิกมฺม ใน อนกฺกมฺน- อนกฺกมฺนภาวํ อวุตตกมฺม ใน ฌตฺวา ๑  
ปฺพุพกาลกิริยา ใน สํหฺราเปสิ ราชกุมาร อาลปน ตฺวํ สยกตฺตา ใน สํหฺร ๑  
อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก ทุสฺसानิ ๑ อวุตตกมฺม ใน สํหฺร ภควา สยกตฺตา ใน  
อกฺกมิสฺสติ น ศัพท์ ปฏฺฐิเสธ ใน อกฺกมิสฺสติ ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก เจลปฏฺฐิกํ  
อวุตตกมฺม ใน อกฺกมิสฺสติ ตถาคโต สยกตฺตา ใน โอลเกสิ ๑ อาขุยาตบท  
กตฺตฺวาจก ปจฺฉิมํ วิเสสน ของ ชนตํ ๑ อวุตตกมฺม ใน โอลเกสิ อิติ ศัพท์  
สรูป ใน วจนน ๑ กรรม ใน สํหฺราเปสิ ทุสฺसानิ อวุตตกมฺม ใน สํหฺราเปสิ ๑

โส วิเสสน ของ ราชกุมารโ ๑ สยกตฺตา ใน อาห ๑ อาขุยาตบท  
กตฺตฺวาจก ทุสฺसानิ อวุตตกมฺม ใน สํหฺริตฺวา ๑ ปฺพุพกาลกิริยา ใน ปเวเสตฺวา  
สตุถารํ การิตกมฺม ใน ปเวเสตฺวา อนฺโต อาธาร ใน ปเวเสตฺวา ๑ ปฺพุพกาลกิริยา  
ใน สนฺตปฺเปตฺวา ยากฺขชฺชเคน กรรม ใน สนฺตปฺเปตฺวา ๑ ปฺพุพกาลกิริยา  
ใน นิสิฺนฺโน เอกมฺนตํ อาธาร (หรือ กิริยาวิเสสน) ใน นิสิฺนฺโน ๑ วิเสสน  
ของ ราชกุมารโ วนฺทิตฺวา ปฺพุพกาลกิริยา ใน อาห ภนฺเต อาลปน อหํ  
สยกตฺตา ใน อมฺหิ ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก ตุมฺหากํ สามีสมฺพนฺธ ใน  
อุปฺภูจฺจาโก ๑ กิติ คโต กิติ วิกตฺกตฺตา ใน อมฺหิ ติกฺขตฺตํ กิริยาวิเสสน ใน

คโธ ตุมเห อวุตตกมฺม ใน คโธ สรณํ สมฺภาวน ใน คโธ จ ศัพท์  
 วาทยารมฺภ กิร ศัพท์ อนุสฺสวณฺตฺถ อหํ สยกตฺตา ใน อมฺหิ ๆ อาขยาตบถ  
 กตฺตฺวาจก กุจฺฉิคคโธ วิเสสน ของ อหํ เอกวารํ กาลสฺตฺตฺมึ (หรือ กิริยาวิเสสน)  
 ใน คโธ ตุมเห อวุตตกมฺม ใน คโธ สรณํ สมฺภาวน ใน คโธ ๆ วิกตฺกตฺตา  
 ใน อมฺหิ อหํ สยกตฺตา ใน อมฺหิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก พุคฺคิยํ วิเสสน  
 ของ วารํ ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากัปฺ พุคฺคิยํ วารํ กาลสฺตฺตฺมึ ใน คโธ  
 (หรือ พุคฺคิยํ กิริยาวิเสสน ใน คโธ) ตฺรณฺทวารกกาล กาลสฺตฺตฺมึ ใน คโธ  
 ตุมเห อวุตตกมฺม ใน คโธ สรณํ สมฺภาวน ใน คโธ ๆ วิกตฺกตฺตา ใน อมฺหิ  
 อหํ สยกตฺตา ใน อมฺหิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก ตฺตฺติยํ วิเสสน ของ วารํ ปี  
 ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากัปฺ ตฺตฺติยํ วารํ กาลสฺตฺตฺมึ ใน คโธ (หรือ ตฺตฺติยํ  
 กิริยาวิเสสน ใน คโธ) วิญญูภาวํ อวุตตกมฺม ใน ปตฺต- ปตฺตกาเล กาลสฺตฺตฺมึ  
 ใน คโธ ตุมเห อวุตตกมฺม ใน คโธ สรณํ สมฺภาวน ใน คโธ ๆ วิกตฺกตฺตา  
 ใน อมฺหิ ตุมเห สยกตฺตา ใน อกฺกมิตฺถ น ศัพท์ ปฏฺธิเสช ใน อกฺกมิตฺถ ๆ  
 อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก ตสฺส วิเสสน ของ เม ๆ สามีสมฺพนฺช ใน เจลปฏฺธิกํ  
 กสฺมา เหตุ ใน อกฺกมิตฺถ เจลปฏฺธิกํ อวุตตกมฺม ใน อกฺกมิตฺถ อิติ ศัพท์ อาการ  
 ใน อาห ๆ

สตุถา สยกตฺตา ใน ปุจฺฉิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก กุมาร อาลปน ปน  
 ศัพท์ วาทยารมฺภ ตฺวํ สยกตฺตา ใน อตฺถริ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก ก็ ศัพท์  
 ปุจฺฉนฺตฺถ จินฺเตตฺวา ปุพฺพกาลกิริยา ใน อตฺถริ เจลปฏฺธิกํ อวุตตกมฺม ใน อตฺถริ  
 อิติ ศัพท์ อาการ ใน ปุจฺฉิ ๆ ราชกุมารโ สยกตฺตา ใน อาห ๆ อาขยาตบถ  
 กตฺตฺวาจก ฆนฺเต อาลปน อหํ สยกตฺตา ใน อตฺถริ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก  
 สเจ ศัพท์ ปริกฺปฺปตฺถ อหํ สยกตฺตา ใน ลจฺฉามิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก  
 ปุตฺตํ ก็ดี ธีตฺรํ ก็ดี อวุตตกมฺม ใน ลจฺฉามิ วา สองศัพท์ ปทวิกฺปฺปตฺถ เข้ากัป

ปุตต์ และ ธีตริ สตุถา สยกตุตา ใน อุกกมิสฺสตี ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก  
 เม สามีสมนุช ใน เจลปฏิกิ ๆ อวุตตกมฺม ใน อุกกมิสฺสตี อิติ ศัพฺพํ สรูป  
 ใน อิทํ การณํ อิทํ วิเสสน ของ การณํ ๆ อวุตตกมฺม ใน จินฺเตควา ๆ  
 ปุพฺพกาลกิริยา ใน อตฺถรี อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน อาห ๆ

สตุถา สยกตุตา ใน อาห ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก กุมาร อาลปน  
 อหํ สยกตุตา ใน อุกกมิ น ศัพฺพํ ปฏฺฐิเสช ใน อุกกมิ ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก  
 เตน วิเสสน ของ การณน ๆ เหตุ ใน อุกกมิ อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน อาห ๆ  
 ราชกุมารโ สยกตุตา ใน ปุจฺฉิ ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก ฆนฺเต อาลปน ปน  
 ศัพฺพํ วากฺยารมฺภ อหํ สยกตุตา ใน ลจฺฉามิ น ศัพฺพํ ปฏฺฐิเสช ใน ลจฺฉามิ ๆ  
 อาขยาตบถ กตุตฺวาจก ก็ ศัพฺพํ ปุจฺฉนฺตล ปุตฺตํ กิตฺติ ธีตริ กิตฺติ อวุตตกมฺม  
 ใน ลจฺฉามิ วา สองศัพฺพํ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ ปุตฺตํ และ ธีตริ เอว ศัพฺพํ  
 อวธารณ เข้ากับ น อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน ปุจฺฉิ ๆ สตุถา สยกตุตา ใน อาห ๆ  
 อาขยาตบถ กตุตฺวาจก กุมาร อาลปน อาม ศัพฺพํ สมฺปฏฺฐิฉนฺตล เอว  
 สจฺจวากฺกิลฺงคฺคตฺถ (หรือ อาม ศัพฺพํ สมฺปฏฺฐิฉนฺตล ตฺวํ สยกตุตา ใน ลจฺฉลฺสิ ๆ  
 อาขยาตบถ กตุตฺวาจก ปุตฺตํ กิตฺติ ธีตริ กิตฺติ อวุตตกมฺม ใน ลจฺฉลฺสิ วา สองศัพฺพํ  
 ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ ปุตฺตํ และ ธีตริ เอว ศัพฺพํ อวธารณ เข้ากับ น) อิติ  
 ศัพฺพํ อาการ ใน อาห ๆ

ราชกุมารโ สยกตุตา ใน ปุจฺฉิ ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก ฆนฺเต  
 อาลปน อหํ สยกตุตา ใน ลจฺฉามิ น ศัพฺพํ ปฏฺฐิเสช ใน ลจฺฉามิ ๆ อาขยาตบถ  
 กตุตฺวาจก ก็การณา เหตุ ใน ลจฺฉามิ อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน ปุจฺฉิ ๆ สตุถา  
 สยกตุตา ใน อาห ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก ตฺวํ สยกตุตา ใน ลจฺฉลฺสิ (ลภิสฺสตี)  
 น ศัพฺพํ ปฏฺฐิเสช ใน ลจฺฉลฺสิ ๆ อาขยาตบถ กตุตฺวาจก ปุริมตฺตภาเว

กาลสตุตมี (หรือ อาธาร) ใน อาปนุน- ชายาย สหตุตตติยา ใน สหุธิ ๑ ศัพท์  
 กิริยาสมววย เข้ากับ อาปนุน- (หรือ ทพสมววย เข้ากับ อตุตโน) ปมาทำ  
 อวตุตกมม ใน อาปนุน- อาปนุนตุตา เหตุ ใน ลจณสิ อิติ ศัพท์ อาการ ใน  
 อาห ๑ ราชกุมารโ สยกตุตา ใน ปุจฉิ ๑ อาชยาตบท กตุตวจาก ฆนเต อาลปน  
 อห สยกตุตา ใน อโหสิ ๑ อาชยาตบท กตุตวจาก กิสมิ วิเสสน ของ กาล  
 กาลสตุตมี ใน อโหสิ ปมาทำ อวตุตกมม ใน อาปนุโน ๑ วิกติกตุตา  
 ใน อโหสิ (หรือ ฆนเต อาลปน อห สยกตุตา ใน อโหสิ ๑ อาชยาตบท  
 กตุตวจาก กิสมิ วิเสสน ของ กาล ๑ กาลสตุตมี ใน อโหสิ ตถา  
 กิริยาวิเสสน ใน อโหสิ หรือ อห สยกตุตา ใน อาปนุโน ๑ กิตบท กตุตวจาก  
 กิสมิ วิเสสน ของ กาล ๑ กาลสตุตมี ใน อาปนุโน ปมาทำ อวตุตกมม ใน  
 อาปนุโน) อิติ ศัพท์ อาการ ใน ปุจฉิ ๑ อถ กาลสตุตมี ใน ทสุเสสิ สตุตา  
 สยกตุตา ใน ทสุเสสิ ๑ อาชยาตบท กตุตวจาก อสุส วิเสสน ของ  
 ราชกุมารสุส ๑ สมปทาน ใน ทสุเสสิ อตีต อวตุตกมม ใน อาหริตวา ๑  
 ปุพุกกาลกิริยา ใน ทสุเสสิ ๑

---

พระราชปริยัติโมลี เขมสรโณ วัดพระงาม จ. นครปฐม  
 สนามหลวงแผนกบาลี

สัมพันธ  
 ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๓  
ปัญหา บาลีไวยากรณ์  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไร ฯ
๒. วิกิการสระสนธิ ในที่เช่นไร จึงวิกิการในเบื้องต้นได้ ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม ฯ
  - ข. สุขาย มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ
  - ค. ปกติสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร ฯ
  - ฅ. ตุมห ศัพท์ ในศัพท์นาม สำหรับใช้อย่างไร ฯ
  - ง. อิธ อชฺช ลงในปัจจัยอะไรในอภัยศัพท์ ฯ
๔. อาคมในอาขยาดมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ นิยมลงในที่เช่นไร ฯ
๕. อธิกรณสาธนะ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ ฯ
๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส ฯ ในวันทวสมาสนี้ สมหาโร กับ อสมหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ
๗. อี ปัจจัย มีในศัพท์ใดหนบ้าง ฯ และใช้ต่างกันอย่างไร ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

## เฉลย ประโยค ป.ศ. ๓

### ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการประกอบพยัญชนะสังโยคได้อ่างนี้ คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่ตัว ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ฯ
๒. วิกิรสระสนธิ ในที่เช่นนี้จึงวิกิการในเบื้องต้นได้ คือ เมื่อลบสระเบื้องต้นไปแล้ว เอาสระเบื้องต้น คือ อิ เป็น เอ เอา อุ เป็น โอ ฯ ยกตัวอย่างประกอบ เช่น มุณี - อาลโย เป็น มุเนลโย, สุ - อตุถิ เป็น โสตุถิ ฯ
๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้เป็น  
ก. นามที่ทั่วไปแก่คน สัตว์ที่อื่นได้ เหมือนคำว่า มนุสุโส มนุษย์ ตริจฺจนาโน สัตว์ตริจฺจนาณ นครี เมือง เป็นต้น จัดเป็นสาธารณนาม ฯ  
ข. สุขาย ทำตัวอย่างนี้ คือ เอา อ กับ ส จตุตถีวิภคติ เป็น อาย สำเร็จรูปเป็น สุขาย ฯ  
ค. ปกติสังขยาวิธีใช้อย่างนี้ คือ สำหรับนับนามนามโดยปกติ เป็นต้นว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เพื่อให้รู้ว่ามีความเท่าใด เหมือนคำพูดในภาษาของเราว่า คนผู้หนึ่ง ถือสมุค ๒ เล่ม ดินสอขาว ๓ แท่ง ดินสอฝรั่ง ๔ แท่ง กระดาด ๕ แผ่น เดินไป เป็นต้น ฯ

ฅ. **ตุมุหฺศัพทฺ** ในศัพท์นาม สำหรับใช้ออกชื่อคนที่ผู้พูด พูดกับคนใด สำหรับออกชื่อกับคนนั้น เช่น คำในภาษาของเราว่า **เจ้า, ท่าน, สุ, เอง, มิ่ง** ตามคำสูงและต่ำ แต่ในภาษาบาลีไม่มีคำสูงคำต่ำอย่างนี้ ใช้ **ตุมุหฺศัพทฺ** อย่างเดียว ฯ

ง. **อิธ ลง ฐ ปัจจย** ในอพยยศัพท์ ส่วน **อหฺช ลง ชฺช ปัจจย** ในอพยยศัพท์ ฯ

๔. **อาคม** ในอาขยาด มี ๕ ตัว ๆ คือ **อ อิ ส ห อ** ฯ นิยมลงได้ในที่เช่นนี้ คือ

อ **อาคม** นิยมลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติหมวด **หิยฺตตฺน** อັชชตตฺน และกาลาติปฺตติ

อิ **อาคม** นิยมลงท้ายธาตุและปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภัติหมวด **อັชชตตฺน** **ภวิสสันติ** และกาลาติปฺตติ

ส **อาคม** นิยมลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติหมวด **อັชชตตฺน** ในหมวดธาตุทั้งปวง

ห **อาคม** นิยมลงท้าย **จา ธาตุ** โดยไม่นิยมหมวดวิภัติ

**นิกคหิต** **อาคม** นิยมลงกับธาตุหมวด **รฺชฺ ธาตุ** แล้วอาเทศเป็นพยัญชนะที่สุควรรค ฯ

๕. **อธิกรณสาธนะ** ท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่...” ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ เช่น **จิวรํ ปารุปนฺติ** **เอตฺถาติ** **จิวรปารุปนํ (จानํ)** ฯ ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา...” ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ เช่น **จิวรํ ปารุเปยฺติ** **เอตฺถาติ** **จิวรปารุปนํ (จานํ)** ฯ

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส ๑ ในวันทวสมาสนี้ สมหาโร กับ อสมหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร คือ วันทวสมาสที่รวมนามศัพท์มีเนื้อความเป็นพหูพจน์ทำให้เป็นเอกพจน์ นปุงสกลิงค์ ชื่อว่าสมหาโร ตัวอย่างเช่น สมโณ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนิ เป็นต้น ส่วนวันทวสมาสที่ท่านไม่ได้ทำอย่างนี้ ชื่อว่า อสมหาโร ตัวอย่างเช่น สมโณ จ พุราหุโณ จ สมณพุราหุณฺณา เป็นต้น ๑
๗. อี ปัจจัย มีใน ๒ ตัทธิศ คือ ตทสสัตถิตัทธิศ และปุรณัตถิต ๑ ใช้ต่างกัน อย่างนี้ คือ อี ปัจจัย ในตทสสัตถิตัทธิศ ใช้ลงท้ายศัพท์นามนาม ทำศัพท์ นามนาม ให้เป็นคุณนาม ส่วน อี ปัจจัย ในปุรณัตถิต ใช้ลงท้ายปกติสังขยา ตั้งแต่ เอกาทส เป็นต้น ถึง อฏฺฐารส เฉพาะที่เป็นอิตถิลิงค์ ทำปกติสังขยา ให้เป็นปุรณสังขยา ๑

ประโยค ป.ธ. ๔  
แปล ไทยเป็นมคธ  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

๑. ในกาลนั้น ในพระนครสาวัตถีมีมนุษย์อยู่ ๗ โภคิ ๗ บรรดามนุษย์ ๗ โภคินั้น มนุษย์ประมาณ ๕ โภคิ ฟังธรรมกถาของพระบรมศาสดาแล้ว ได้เกิดเป็นพระอริยสาวก มนุษย์ประมาณ ๒ โภคิ ฟังธรรมกถาของพระบรมศาสดาแล้ว ยังเป็นปุถุชนอยู่ ๑ บรรดามนุษย์เหล่านั้น พวกมนุษย์ที่เป็นอริยสาวก ได้มีกิจ ๒ อย่างเท่านั้น (คือ) เวลาก่อนภัตตาหารก็ถวายทาน เวลาหลังภัตตาหารมีมือถือของหอมและพวงดอกไม้เป็นต้น ให้คนถือผ้า ยารักษาโรคและน้ำปานะเป็นต้น พวกกันเดินไปเพื่อต้องการจะฟังธรรม ๗

อันธรรมคาพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เมื่อจะทรงแสดงธรรม ทรงตรวจดูอุปนิสัยแห่งคุณวิเศษมีสรัณะ ศีล และการบวชเป็นต้นแล้ว ทรงแสดงธรรมตามอำนาจอภัยาศัย เพราะฉะนั้น วันนั้น พระบรมศาสดา ทรงตรวจดูอุปนิสัยของภุมมพิมาหาปาลนั้นแล้ว เมื่อจะทรงแสดงธรรม ได้ตรัสอนุพุพิกถา ๗ คือ ทรงประกาศเรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องสวรรค์ โทษ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองพร้อมของกามทั้งหลาย (และ) อานิสงส์ในการออกจากกาม ๗ ภุมมพิมาหาปาล ฟังอนุพุพิกถานั้นแล้ว คิดว่า ลูกชายและลูกสาว หรือว่า โภคสมบัติทั้งหลาย จะติดตามบุคคลผู้ไปสู่ปรโลกหาได้ไม่ แม้ร่างกาย (ของเรา) ก็ไม่ไปกับตน จะมีประโยชน์อะไรด้วยการอยู่ครองเรือนสำหรับเรา เราจักบวชละ ๗ พอเทศน์จบเขา ก็ได้เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดาทูลขอบวชแล้ว ๗

๒. ลำดับนั้น พระบรมศาสดา ตรัสถามเขาว่า ญาติบางคนผู้สมควรที่เธอจะฟังบอกเล่า ไม่มีหรือ ๗ น้องชายคนสุดท้องของข้าพระองค์ มีอยู่พระเจ้าข้า ๗ ถ้าเช่นนั้น เธอ จงบอกเล่าเขา (ก่อน)เถิด ๗ เขา กราบทูลรับว่า สาธุแล้วถวายบังคมพระบรมศาสดา ไปถึงเรือนแล้ว ให้คนเรียกน้องชายคนสุดท้องมาบอกว่า เน่พ่อ ทร์พี่ยอะไร ๗ ทั้งที่เป็นสวัญญาณกทรัพย์และอวิญญาณกทรัพย์

อันใดที่มีอยู่ในตระกูลนี้ ทรัพย์ทั้งหมดนั้น จงเป็นภาระของเจ้า เจ้าจงปกครอง  
ทรัพย์นั้นเถิด ฯ นายท่าน ก็ท่านพี่เล่า ฯ เราจักบวช ณ สำนัก  
พระบรมศาสดา ฯ ข้าแต่ท่านพี่ ท่านพี่พูดอะไร เมื่อแม่ตายแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ท่าน  
พี่เป็นเสมือนแม่ เมื่อพ่อตายแล้ว ก็ได้ท่านพี่เป็นเสมือนพ่อ ในเรือนของท่านพี่  
มีสมบัติอยู่มาก ท่านพี่อยู่ครองเรือนนั้นแหละ ก็สามารถทำบุญทั้งหลายได้  
ท่านพี่อย่าได้ทำอย่างนี้เลย ฯ

---

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔  
แปล ไทยเป็นมคธ

๑. ตทา สาวตถิยํ สตฺต มนุสฺสโกภฺภิโย วสนฺติฯ เตสุ สตฺถุ ฃมฺมกถํ  
สฺตฺตวา ปญฺจโกภฺภิมตฺตา มนุสฺสา อริยสวากา ซาตา เทวโกภฺภิมตฺตา ปุณฺณชฺชนาฯ  
เตสุ อริยสวากานํ เทวเยว กิจฺจานิ อเหสุํ ปุเรภตฺตํ ทานํ เทนฺติ ปจฺจภตฺตํ  
คณฺธมาลาทิตฺตธา วตฺถเกสชฺชปานกาที คาหาเปตฺวา ฃมฺมสฺสวณฺตถาย กจฺจนฺติฯ

พฺพุธา จ นาม ฃมฺมํ เทเสนฺตา สรณฺสีลปพฺพชฺชาทีนํ อุปนิสฺสยํ  
โธโลเกตฺวา อชฺฃมาสยวเสน ฃมฺมํ เทเสนฺติ ตสฺมา ตํทิวสํ สตฺถา ตสฺส  
อุปนิสฺสยํ โธโลเกตฺวา ฃมฺมํ เทเสนฺโต อณุปฺพุพิภฺถํ กเถสิฯ เสยฺยถิทํ?  
ทานกถํ สีลกถํ สกฺคกถํ กามานํ อาทีนํว โธการํ สงฺกิลេสํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ  
ปกาสเสสิฯ ตํ สฺตฺตวา มหาปาโล กุณฺุมพิโก จินฺเตสิ ปฺรโลกํ กจฺจนฺตํ ปุตฺตชิตโร  
วา โภคา วา นานุกจฺจนฺติ สรริํปี อตฺตนา สทฺธิ น กจฺจนฺติ ที เม ฃมฺราวาเสน  
ปพฺพชิสฺสามิติฯ โส เทสนาปฺริโยसानเน สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ

๒. อถ นํ สตฺถา นตฺถิ เต โภจิ อาปฺุจฺฉิตพฺพยฺตฺตโก ฃวาทิตฺติ อาหฯ  
กนิฏฺฐภاتا เม อตฺถิ ฆนฺเตติฯ เตนฺหิ ตํ อาปฺุจฺฉาหิตฺติฯ โส สาธฺตฺติ  
สมปฺุจฺฉิตฺตวา สตฺถารํ วนฺทิตฺตวา เหนํ คนฺตฺวา กนิฏฺฐํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต  
ยํ อิมสฺมึ กุเล สวิณฺณวณฺณกาวิณฺณวณฺณกํ ฃนํ กิณฺจิ อตฺถิ สพฺพนฺตํ ตว ภาโร  
ปฺุจฺฉชฺชาหิ นนฺติฯ ตุมฺเห ปนฺ สามิตฺติฯ อหํ สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิติฯ  
ที กเถสิ ภาตฺกิตฺตํ เม มาตริ มตฺตาย มาตา วีย ปิตริ มเต ปิตา วีย ลทฺุโธ  
เคเห โว มหาวิภโว สกฺกา เหนํ อชฺฃมาวสนฺเตเหว ปุณฺณยานิ กาคุํ มา  
เอวมกตฺถาติฯ

**ประโยค ป.ธ. ๔**  
**แปล มคอเป็นไทย**  
**สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑**

๑. ตั้ สุตฺวา มุตมงฺคฺลโก นามโก ปุริโส อาห โสตั้ นามตั้ โภ  
สาธุมปี อสาธุมปี มนาปมฺปี อมนาปมฺปี สุณาติ ยทิ เตน สุตั้ มงฺคัลลํ ลียา  
สพฺพมฺปี มงฺคัลลํ ลียา ตสฺมา น สุตั้ มงฺคัลลํ อปีจ โข ปน มุตั้ มงฺคัลลํ มุตั้  
นาม อภิมงฺคฺลสมมตํ คนฺธรสโฆฏฺฐพฺพํ เสยฺยถิถิ อีเชกฺจโจ กาลสฺเสวญฺจาย  
ปทุมคนฺธาติปฺปผคนฺธึ วา ฆายติ ปุสฺสทนต์กฺกัจจึ วา ขาทติ ปจฺวี วา อามสฺติ  
หริตสฺสสั วา อลฺลโคมยั วา กจฺจปึ วา ติลวาหึ วา ปุปฺผึ วา ผลั วา อามสฺติ  
ปุสฺสสมตฺติกาย วา สมมา ลิมปติ ปุสฺสสาฎกั วา นิวาเสติ ปุสฺสเวจฺนั วา  
ธาเรติ ยั วา ปนณฺณมฺปี กิณฺจึ เอวรूपึ อภิมงฺคฺลสมมตํ คนฺธึ วา ฆายติ รสั วา  
สายติ โฆฏฺฐพฺพํ วา ผุสฺติ อิทั วุจฺจติ มุตมงฺคฺลนฺติ ฯ เต ตโย อณฺณมณฺณลั  
สณฺณาเปตฺตุ นาสกฺขีสุ ฯ ตทณฺเณสุ ปน มนุสฺเสสุ เอกจฺเจ เตสั วจฺนั คณฺหีสุ  
เอกจฺเจ น คณฺหีสุ เย น คณฺหีสุ เต เตหิ สทฺธิ วิวทึสุ ฯ เย ทิฏฺฐมงฺคฺลิกสฺส  
วจฺนั คณฺหีสุ เต ทิฏฺฐเจว มงฺคฺลนฺติ คตา เย อิตเรสั วจฺนั คณฺหีสุ เต สุตฺเตว  
มงฺคัลลํ มุตฺเตว มงฺคฺลนฺติ คตา ฯ เอวมยั มงฺคฺลกถา สกฺลขมฺพุทฺธิเป ปากฺกา ฯ

๒. อฏฺฐาสีติ จานั กปฺเปสิ จิตา อโหสิตฺยตฺโต ฯ อติปจฺจโต จานั  
อติปฺรโต อจฺจาสนฺเน อติทฺูเร ปฏฺิวาเต อุนฺนตปฺปเทเส จานฺนติ ฉญฺจานโทเส  
วชฺเชตฺวา จิตา หิ เอกมฺนตํ จิตา นาม ฯ กสฺมา ปนายั น นิสิตฺติ ฯ  
ลหฺนุวิวตฺติตฺตูกามตาย ฯ เทวตา หิ กิณฺจึเทว การณั ปฏฺิจฺจ อสุจิปูริตํ วจฺจญฺจานั  
วिय มนุสฺสโลกั อากจฺจนฺติ ปกตฺติยา ปเนตาสั โยชนสฺตปฺปฏฺูติ มนุสฺสโลโก  
ทฺुकคนฺธตาย ปฏฺิกูโล โหติ น ตตฺถ อภิรมฺนติ เตนายั อากตฺกิจฺจํ กตฺวา  
ลหฺนุวิวตฺติตฺตูกามตาย น นิสิตฺติ ฯ

เอวํ เอกมนต์ จิตโต โส เทวปุตฺโต ทสสหัสสจกฺกวาเพสุ เทวพฺรหฺมาโน  
มฺกฺลปฺลหํ โสตุกมตฺยา อิมสฺมี จกฺกวาเพ สนนฺิปตฺติวํ เอกวาลคฺคโกฏฺฐิโองา-  
สมตฺเต ทสมฺปิ วิสมฺปิ ตีสมฺปิ จตฺตาพีสมฺปิ ปญฺญาสมฺปิ สญฺจิมฺปิ สตฺตติมฺปิ  
อสีติมฺปิ สุขุมตฺตภาเว นิมฺมินฺติวํ สพฺเพ เต อติกฺกมฺม วิราชมาณํ ปญฺณตฺตปฺปว-  
พฺพุทฺธาสนเน นิสินฺนํ ภควนฺตํ ปรีวาเรตฺวา จิตฺเต ทิสฺวา ตสฺมี สมเย อนาคตาณมฺปิ  
สกลชมฺพฺพิปกานํ มนุสฺसानํ เจตฺสา เจโตปรีวิตกฺกมณฺเฑน สพฺพเทวมนุสฺसानํ  
วิจิกิฉฺญาสฺสฺสสมุทฺทธรณตฺถํ ภควนฺตํ ปุจฺจฺติ ฯ เตน วุตฺตํ เอกมนต์ จิตฺตา โข  
สาตฺถยาที ฯ

---

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ศ. ๔

### แปล มคอชเป็นไทย

๑. ชายผู้หนึ่ง นามว่า มุตมังคลิกะ ได้ฟังคำนั้นแล้ว ก็กล่าวว่า ผู้เจริญ ชื่อว่าโสตะนั้น ย่อมได้ยินเสียงดีบ้าง ไม่ดีบ้าง น่าชอบใจบ้าง ไม่น่าชอบใจบ้าง ผิดว่า เสียงที่โสตะนั้นฟังแล้ว จะฟังเป็นมงคลไซ้ร้ ก็จะฟังเป็นมงคลไปแม้ทั้งหมด เพราะฉะนั้น เสียงที่ฟังแล้วจึงไม่เป็นมงคล ก็อารมณ์ที่ทราบแล้วต่างหากเป็น มงคล กลิ่นรส โภฏฐัพพะที่สมมติว่าเป็นมงคลยิ่ง ชื่อว่าอารมณ์ที่ทราบแล้ว คือ คนบางคนในโลกนี้ ลูกขึ้นแต่เช้าตรู่ ดมกลิ่นดอกไม้ มีกลิ่นดอกไม้หอมเป็นต้น หรือ เคี้ยวไม้ชำระฟันอันขาว จับต้องปฐพี หรือจับต้องข้าวกล้าอันเขียวสด โคมัยสด เต่า เถวียนบรรรทุกงา ดอกไม้หรือผลไม้ ลูบไล้ด้วยดินสอพอง โดยถูกต้อง หรือ นุ่งผ้าขาว หรือ โปกผ้า โปกขาว ก็หรือดมกลิ่น ลิ้มรส หรือถูกต้อง โภฏฐัพพะ เห็น ปานนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง แม้อัน ซึ่งสมมติว่าเป็นมงคลยิ่ง นี้ เรียกว่าอารมณ์ที่ ทราบแล้วเป็นมงคล ฯ ชายทั้ง ๓ นายนั้น ไม่อาจจะตกลงกันได้ ฯ ฝ่ายบรรดา มนุษย์เหล่าอื่นจาก ๓ นายนั้น บางพวกเชื่อคำของชายเหล่านั้น บางพวกไม่เชื่อ พวกที่ไม่เชื่อ ก็เดียวกับพวกที่เชื่อเหล่านั้น ฯ พวกที่เชื่อคำของนายทิฏฐมังคลิกะ ก็ถึงความตกลงใจว่า รูปที่เห็นแล้วเท่านั้น เป็นมงคล พวกที่เชื่อคำของอีก ๒ นาย ก็ถึงความตกลงใจว่า เสียงที่ฟังแล้วเท่านั้น เป็นมงคล อารมณ์ที่ทราบแล้ว เท่านั้น เป็นมงคล ฯ เรื่องมงคลนี้ ปรากฏไปทั่วชมพูทวีป ด้วยประการฉะนี้ ฯ

๒. บทว่า อฏฐาติ ได้แก่ สำเร็จการย่น อธิบายว่า ได้เป็นผู้ย่นแล้ว ฯ ความจริง เทวดาผู้ย่นวันโทษแห่งการย่น ๖ ประการ คือ ย่นข้างหลังน้ก ๑ ย่นข้างหน้าน้ก ๑ ย่นที่ใกล้น้ก ๑ ย่นที่ไกลน้ก ๑ ย่นที่เหนือนลม ๑ ย่นที่สูง ๑ ชื่อว่าย่น ๗ ที่ส่วนข้างหนึ่ง ฯ ถามว่า ก็เพราะเหตุไร เทวดานี้ จึงไม่นั่ง ฯ แก้วว่า เพราะต้องการจะกลับเร็ว ฯ ด้วยว่า เทวดาทั้งหลาย มาสู่มนุษยโลก ซึ่งเต็มไปด้วยของไม่สะอาด เหมือนที่ตั้งเว็จ เพราะอาศัยเหตุบางอย่างเท่านั้น

ก็ตามปกติ จำเดิมแต่ ๑๐๐ โยชน์ มนุษย์โลกย่อมเป็นสถานที่ปฏิญ์สำหรับ  
 เทวดาเหล่านั้น เพราะมีกลิ่นเหม็น พวกเทวดาย่อมไม่ยินดียิ่ง ในมนุษย์โลกนั้น  
 เพราะเหตุนั้น เทวดานี้ จึงไม่นั่ง เพราะต้องการจะทำกิจของผู้มาแล้วกลับเร็ว ๆ

เทพบุตรนั้น ยืน ณ ส่วนข้างหนึ่งอย่างนั้นแล้ว เห็นเทวดาและพรหม  
 ทั้งหลายในหมื่นจักรวาล ผู้ประหุ่กัน ในจักรวาลนี้ ด้วยความประสงค์จะฟังมงคล  
 ปัญหา จึงเนรมิตอัทธภาพอันละเอียด ๑๐ บ้าง ๒๐ บ้าง ๓๐ บ้าง ๔๐ บ้าง ๕๐  
 บ้าง ๖๐ บ้าง ๗๐ บ้าง ๘๐ บ้าง ขนาดเท่าโอกาสปลายสุดขนทรายเส้นหนึ่ง  
 ยืนแวดล้อมพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ประทับนั่งบนบรรพตพุทธอาสน์ที่เขาปุลาตไว้  
 ทรงเปล่งปลั่งล่องเทวดาและพรหมเหล่านั้นทั้งหมด ทรงทราบด้วยใจถึงความ  
 ปริวิตกแห่งใจของพวกมนุษย์ชาวชมพูทวีปทั้งสิ้น แม้ผู้มีได้มาในสมัยนั้น  
 เพื่อจะถอนลูกศรคือความสงสัยของเทวดาและมนุษย์ทุกจำพวก จึงทูลถามพระผู้  
 มีพระภาคเจ้า ๆ เพราะเหตุนั้น ท่านพระอานนทเถระ จึงกล่าวว่า **เอกมนุต์  
 จิตา โข สา เป็นต้น ๆ**

ประโยค ป.ธ. ๕  
แปล ไทยเป็นมคธ  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

๑. ในอดีตกาล พระเจ้าแผ่นดิน ๒ พระองค์นี้ คือ ในแคว้นอัลลกะปะปะ พระเจ้าแผ่นดินพระนามว่า อัลลกะปะปะ ในแคว้นเวฐฐทีปะกะ พระเจ้าแผ่นดินพระนามว่า เวฐฐทีปะกะ เป็นพระสหายนมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงเล่าเรียนศิลปะในสำนักพระอาจารย์เดียวกัน พอพระราชบิดาของพระองค์ฯ ล่วงไปแล้ว ได้ (สถาปนา) ให้ยกเสวตฉัตรขึ้นแล้ว ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินในแคว้นที่มีราชอาณาจักรประมาณแคว้นละ ๑๐ โยชน์ ฯ พระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ พระองค์นั้น เสด็จมาประชุมกันตามกาลอันเหมาะสม ประทับยืน ประทับนั่ง บรรทม ร่วมกัน ทอดพระเนตรเห็นประชาชนหมู่ใหญ่ ผู้เกิดอยู่และตายอยู่ จึงทรงปรึกษากันว่า ไม่มีใครที่เชื่อว่า จะติดตามบุคคลผู้ไปสู่ปรโลกได้ ที่สุดแม้กระทั่งร่างกายของตน (ก็ตามไปไม่ได้) จำต้องละสิ่งทั้งปวงไป ประโยชน์อะไรด้วยการอยู่ครองเรือน สำหรับพวกเรา เราจักบวช จึงทรงมอบราชสมบัติแก่พระโอรสและพระชายา แล้วทรงบวชเป็นฤๅษีอยู่ในป่าหิมพานต์ ทรงปรึกษากันว่า พวกเราสละราชสมบัติบวช มิใช่ไม่สามารถเลี้ยงชีวิตจึงบวช เราเหล่านั้น เมื่ออยู่ในที่เดียวกัน ก็จะไม่เหมือนกับผู้ไม่ได้บวชนั่นเอง เพราะฉะนั้น เราจักแยกกันอยู่ ท่านจงอยู่ที่ภูเขาลูกนั้น ข้าพเจ้าจักอยู่ที่ภูเขาลูกนี้ แต่ในวันอุโบสถทุกกึ่งเดือน เราทั้งสองจึงจักอยู่ร่วมกัน ฯ ต่อมา ทั้งสองท่านได้มีความดำรินี้ว่า แม้อย่างนี้ พวกเราก็ (ยัง) จักมีความคลุกคลีด้วยหมู่คณะทีเดียว ท่านพึงตามไฟให้ลูกโพลงขึ้นที่ภูเขาของท่าน ข้าพเจ้าก็จักตามไฟให้ลูกโพลงที่ภูเขาของเรา เราทั้งสองจักทราบว่ายังมี (ชีวิต) อยู่ด้วยสัตถุญานัน ฯ พระดาบสทั้งสองนั้น กระทำอย่างนั้นแล้ว ฯ

๒. ในสมัยนั้น ในกรุงโกสัมพี ได้มีพระเจ้าแผ่นดินพระนามว่า  
 ปรันตปะ ๑ วันหนึ่ง พระองค์พร้อมด้วยพระเทวีผู้ทรงครรภ์ ทรงนั่งฟังแตร  
 อ่อนอยู่ที่กลางแจ้ง ๑ พระเทวี ทรงห่มผ้ากัมพลแดง อันมีราคาเป็นแสนซึ่งเป็น  
 พระภูษาสำหรับทรงของพระเจ้าแผ่นดิน ทรงนั่งเฝ้าอยู่กับพระเจ้าแผ่นดิน  
 ถอดพระชามรงค์อันมีราคานับได้แสนหนึ่งจากองค์ของพระเจ้าแผ่นดิน  
 มาสวมใส่ที่นิ้วของพระองค์ ๑ ในสมัยนั้น นกหัสดีลิงค์ บินมาทางอากาศ  
 เห็นพระเทวีจึงชลอปีกโผลงโดยหมายใจว่า ขึ้นเนื้อ ๑ พระเจ้าแผ่นดิน ตก  
 พระทัยด้วยเสียงนกนั้นโผลง จึงเสด็จลุกขึ้นเข้าไปภายในพระราชนิเวศน์ ๑  
 พระเทวี ไม่สามารถจะไปโดยเร็วได้ เพราะทรงครรภ์แก่ด้วย เพราะค่อนข้าง  
 จะเป็นคนมักขลาดกลัวด้วย ๑ ที่นั้น นกนั้น จึงโผลง (จับ) ให้พระนางนั่งบน  
 กรงเล็บบินไปสู่อากาศแล้ว ๑ นัยว่า นกเหล่านั้น ทรงกำลังเท่าช้าง ๕ เชือก  
 เพราะฉะนั้น จึงนำเหยื่อไปทางอากาศ จับ ณ สถานที่ที่ตนพอใจ จึงเคี้ยวมังสะ  
 กิน แม้พระนางถูกนกนั้นนำไปอยู่ ทรงหวาดหวั่นต่อภัยคือมรณะ จึงดำริว่า  
 ถ้าเราจากร้อง ขึ้นชื่อว่าเสียงมนุษย์เป็นที่หวาดเสียวของสัตว์ดิรัจฉาน นกได้ยินเสียง  
 นั้นแล้ว ก็จักทิ้งเราเสีย เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจักถึงชีพตักษัยพร้อมกับทารก  
 ในครรภ์ แต่นกนี้จับในที่ใดแล้วเริ่มจะกินเรา ในที่นั้น เราตะโกนแล้วไล่ให้มัน  
 หนีไป ๑ พระนางร้องรอดอยู่ได้ เพราะค่าที่พระองค์เป็นคนฉลาด ๑

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.๕. ๕ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อตีเต อุลลกปฺปรฎฺฐเจ อุลลกปฺปราชานาม เวฏฺฐทีปกรฎฺฐเจ  
เวฏฺฐทีปกราชานามาคี อิมเ ทเว ทหฺรกาลโต ปฏฺฐาย สหายกา หุตฺวา  
เอกาจริยกุลเ สิปฺปํ อุกฺคณฺหิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน ปิตฺตุนํ อจฺจเยน นตฺตํ  
อุสฺสาเปตฺวา ทสทสโยชนิกเ รฎฺฐเจ ราชาโน อเหตุํ ๑ เต กาลเณ กาลํ  
สมาคนฺตฺวา เอกโต ติฏฺฐนฺตฺวา นิสิตฺนฺตฺวา นิปฺชฺชนฺตฺวา มหาชนํ ชายมานนฺจ  
มียมานนฺจ ทิสฺวา ปรโลกํ คจฺจนฺตํ อนฺนคจฺจนฺโต นาม นตฺถิ อนฺตมโส  
อตฺตโน สรฺรียํ สพฺพํ ปหาย คนฺตพฺพํ กิณฺโน ฆรราวาเสน ปพฺพชิสฺสามาคี  
มนฺเตตฺวา รชฺชานี ปตฺตทารสฺส นียยาเทตฺวา อีสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา  
หิมวตฺตปฺปเทเส วสนฺตฺวา มนฺตยีสฺสุ มยํ รชฺชํ ปหาย ปพฺพชิตฺวา น ชีวิตฺตํ อสฺกโกนฺตฺวา  
เต มยํ เอกกฺุจฺจเน วสนฺตฺวา อปพฺพชิตฺตสทิสฺสาเยว โหเม ตสฺมา วิสฺสุ วสิสฺสาม  
ตฺวํ เอตสฺมี ปพฺพเต วส อหํ อิมสฺมี ปพฺพเต วสิสฺสามิ อนฺวตฺตมมาสํ ปน  
อุโปสถทิวเส เอกโต ภวิสฺสามาคี ๑ อถ เนสํ เอตทโหสิ เอวํปี โน  
คณฺสงฺคณฺิกาว ภวิสฺสตี ตฺวํ ตว ปพฺพเต อคฺคิ ชาเลยฺยาสี อหํ มม ปพฺพเต  
อคฺคิ ชาเลสฺสามิ ตาย สณฺณาย อตฺถิภาวํ ชานิสฺสามาคี ๑ เต ตถา กริสฺสุ ๑

๒. ตสฺมี สมเย โกสมพิยํ ปรนฺตโป นาม ราชา อโหสิ ๑ โส  
เอกทิวสํ คพฺภินียา เทเวีย สทฺธิ พาลาตปํ ตปฺปมาโน อากาสตเล นิสิตฺติ ๑  
เทวี รณฺโณ ปารุปนํ สตสทฺสคฺคณฺิกํ รตฺตกมฺพลํ ปารุปีตฺวา นิสินฺนา รณฺณา  
สทฺธิ สมฺลลปฺมานา รณฺโณ องฺคฺลิตฺโต สตสทฺสคฺคณฺิกํ ราชมุทฺทิกํ นีหริตฺวา  
อตฺตโน องฺคฺลิตฺยํ ปิตนฺธิ ๑ ตสฺมี สมเย หตฺถิลิงคสฺกุณเ อากาเสนาคจฺจนฺโต  
เทวี ทิสฺวา มํสเปสฺตี สณฺณาย ปกฺเข วิสฺสชฺเชตฺวา โอตริ ๑ ราชา ตสฺส  
โอดรณฺสทฺเทเน ภิตฺโต อฏฺฐาย อนฺโตนิเวสนํ ปาวิสฺสิ ๑ เทวี ครุคพฺภตฺตาย เจว  
ภีรฺกชาติกตฺตาย จ เวเคน คนฺตํ นาสกฺขิ ๑ อถ นํ โส สกฺุณเ อชฺฉนฺนปฺตฺโต

นขปฤษเร นิสีทาเปตฺวา อากาสํ ปกฺขนฺทึ ฯ เต กิร สกฺขมา ปณฺจนฺ  
หตฺถินํ พลํ ธารณฺติ ตสฺมา อากาเสน เนตฺวา ยถารุจิตฺตฺวาเน นิสีทิตฺวา  
มํสํ ขาทนฺติ สปิ เตน นียมาเน มรณฺภยภีตา จินฺตฺสิ สจฺาหํ วิรวิสฺสามิ  
มฺนุสฺสสทฺโท นาม ตีรจฺฉานคตฺานํ อุพฺเพชฺนิโย ตํ สุตฺวา มํ จฺทฺเทสฺสติ  
เอวํ สนฺเต สห คพฺเณน จีวิตฺกฺขยํ ปาปฺณิสฺสามิ ยสฺมี ปน จาเน นิสีทิตฺวา  
มํ ขาทิตฺุ อารภิสฺสติ ตตฺร นํ สทฺทํ กตฺวา ปลาเปสฺสามิติ ฯ ส อตฺตโน  
ปณฺทิตตฺาย อธิวาทฺสิ ฯ

---

ประโยค ป.ธ. ๕  
แปล มคอเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๑. อิทมโวจ ภควา อิหิ วตฺวาน สุคโต อถาปรึ เอตทโวจ สตฺถา

ปุพฺพเพว ทานา สุมโน	ทหิ จิตฺตํ ปสาทเย
ทตฺวา อตฺตมโน โหติ	เอสา ยถฺยสุสฺส สมฺปทาฯ
วितฺราโค วิตฺโทโส	วิตฺโมโห อนาสโว
เขตฺตํ ปุณฺณสุสฺส สมฺปนฺนํ	สตฺถตา พฺรหฺมจารีโน
สยฺม อจฺมยิตฺวาน	ทตฺวา สเยหิ ปาณิภิ
อตฺตโน ปรโต เจโส	ยถฺยโเว โหติ มหฺปฺพลอฯ
เอวํ ยชิตฺวา เมธาวิ	สทฺโธ มุตฺเตน เจตฺสา
อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลกํ	ปณฺชติโต อุปฺปชฺชตีติ ฯ

นภกฺกฺกฺกฺตเร ปจฺมปณฺณาสกฺกฺส จตฺตถวคฺเค นพฺงคทานสุตฺตํ ฯ

นพฺงคสมนฺนาคตาติ นหิ คฺคณฺงคหิ สมนฺนาคตา ฯ ทกฺขิณาติ ทานํ ฯ  
ปุพฺพเพว ทานา สุมโนติ ทานํ ทสฺสามีติ มาสทฺตมมาสโต ปฏฺจาย โสมนฺนสุสฺสปฺโต  
โหติ ฯ เอตถ หิ ปุพฺพเจตนา ทสฺสามีติ จิตฺตฺตฺปาทกาลโต ปฏฺจาย อิติ  
อุฏฺฐิตฺเตน ทานํ ทสฺสามีติ เขตฺตคฺคหณฺณํ อาทิ กตฺวา จินฺเตนฺตสุสฺส ลพฺภติ ฯ  
ทหิ จิตฺตํ ปสาเทตีติ เอวํ วุตฺตา มุญฺจนเจตนา ปน ทานกาเลเยว ลพฺภติ ฯ  
ทตฺวา อตฺตมโน โหตีติ อยฺมฺปน อปรเจตนา อปรปรึ อนุสฺสรนฺตสุสฺส ลพฺภติ ฯ  
วितฺราคาติ วิตฺตราคา ชีณาสวา ฯ ราควินยาย วา ปฏฺธิปฺนนาติ ราควินยปฺปฏฺธิปํ  
ปฏฺธิปฺนนาฯ อุภกฺกฺกฺจเทสนา เจตฺสา ฯ น เกวลมฺปน ชีณาสวานํ อนาคามิ-  
สกกทาคามิโสตาปฺนนานมฺปิ อนุตฺมโส ตทหฺอุปฺพชิตฺตสุสฺส ภูณฺทคฺคาห-  
กสามณฺเรสุสาปี ทินฺนา ทกฺขิณา นพฺงคสมนฺนาคตา ว โหติ ฯ โสปี หิ  
โสตาปฺตติมคฺคตฺถเมว ปพฺพชิตฺตติ นพฺงคสุตฺตวณฺณนาฯ

๒. ทกขนฺติ วทฺฒนฺติ เอตยาติ ทกฺขินา ปริจฺจาคมยํ ปุณฺณํ  
 ตทฺฐปรณฺณโต เทยฺยธมฺโม จ ฯ อธิ ปน เทยฺยธมฺโม อธิปฺเปโต ฯ อิติ  
 อุกฺกฺขิตฺตนาติ อิติ เขตฺตโต อฺปฺปนฺเนน ฯ ราโค วินยติ เอตนาติ รากวินโย  
 รากสมฺมุจฺเจทิกา ปฺฏิปทา ฯ เตนาห รากวินยปฺปฏิปทํ ปฺฏิปฺนนาติ ตกฺกฺฎีกา ฯ  
 ปุณฺณภิสฺนทาติ ปุณฺณสฺส อภิสฺนทา ปุณฺณโลปฺปตฺติโยติ อตฺถโธ ฯ  
 กุสลาภิสฺนทาติ ตสฺเสว เววจนํ ฯ เต ปเนเต สุขํ อานฺรฺนฺตฺติ สุขสฺสาหารา ฯ  
 สุกฺกฺข อคฺคานํ ฐปาทีนํ ทายกาติ โสวคฺคิกา ฯ สุขฺโข เนสํ วิปาโกติ สุขฺวิปากา ฯ  
 สกฺเค อฺปฺปตฺติ สกฺโก สกฺกาย สํวตฺตฺนฺตฺติ สกฺกสํวตฺตฺนิกาทิ จตฺตฺกํกฺกฺตฺตเร  
 ทฺตฺติยปณฺณาสกฺสส ปจฺมวคฺควณฺณนา ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ศ. ๕

### แปล มคอเป็นไทย

๑. พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสคำอันเป็นไวยากรณ์นี้แล้ว พระสุคต  
ผู้พระศาสดาครั้งตรัสคำอันเป็นไวยากรณ์นี้แล้ว ได้ตรัสคาถาประพันธ์นี้  
อื่นอีกต่อไปว่า

ทายก ก่อนแต่ให้ ก็ดีใจ กำลังให้ พึงทำจิตให้เลื่อมใส  
ครั้นให้แล้ว ก็เป็นผู้มีใจเบิกบาน ความบริบูรณ์แห่งเจตนา  
๓ ประการ นี้เป็นความถึงพร้อม แห่งการบูชาฯ ปฏิภาห  
เป็นผู้ปราศจากราคะ ปราศจากโทสะ ปราศจากโมหะ  
หาอาสวะมิได้ ปฏิภาหทั้งหลาย สำรวมแล้ว ประพฤติ  
พรหมจรรย์เป็นเขตที่ถึงพร้อมแห่งบุญ ฯ การบูชา  
นี้ย่อมมีผลมากทั้งฝ่ายตน ทั้งฝ่ายผู้อื่น เพราะชำระเอง  
เพราะให้ด้วยมือของตน บัณฑิต ผู้มีปัญญา มีศรัทธา  
มีใจพ้นแล้ว (จากความตระหนี่) ครั้นบูชาอย่างนั้นแล้ว  
ย่อมเข้าถึงโลก อันไม่มีความเบียดเบียน เป็นสุข ดังนี้ ฯ

ฉฬังคทานสูตร มาในจตุตถวรรค แห่งปฐมปิณณาสกั นัคกนิบาต-  
อังกุตตรนิกาย ฯ

อรรถกถาฉฬังคสูตรว่า บทว่า ฉฬงคสมนุสาคตา ได้แก่ ประกอบด้วย  
องค์ที่เป็นคุณ ๖ ประการ ฯ ทาน ชื่อว่าทักษิณา ฯ หลายบทว่า ปุพฺพเพว  
ทานา สุมโน ความว่า ทายก ย่อมเป็นผู้ถึงโสมนัส จำเดิมแต่เดือนหนึ่งหรือ  
กึ่งเดือนว่า เราจักให้ทาน ฯ จริงอยู่ บรรดาเจตนาทั้ง ๓ นี้ บุพเพเจตนา  
อันทายกผู้คิดเริ่มต้นแต่จับจงนว่า เราจักให้ทานด้วยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น  
จากทานนี้ ย่อมได้ จำเดิมแต่เวลาที่เกิดความคิดว่า เราจักให้ ดังนี้ ฯ

ส่วน มุญจนเจตนา ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แบบนี้ว่า **ทท จิตฺตํ ปสาเทติ** (กำลังให้ ย่อมยังจิตให้เสื่อมใส) ดังนี้ อันทายก ย่อมได้เฉพาะเวลาที่ให้เท่านั้น ๑ ส่วน อปรเจตนาเห็นว่า **ทตฺวา อตฺตมโน โหติ** (ครั้นให้แล้ว ย่อมเป็นผู้มีใจเบิกบาน) ดังนี้ อันทายกผู้หวนระลึกถึงต่อ ๆ มา ย่อมได้ ๑ บทว่า **วितฺราคะ** แปลว่า เป็นผู้ปราศจากราคะ ได้แก่ เป็นผู้สิ้นอาสวะ ๑ สองบทว่า **ราควินยาย วา ปฏิปนฺนา** ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติปทาเป็นเหตุกำจัดราคะ ๑ ก็เทศนานี้เป็นการแสดงปฏิคาหกชั้นสูงสุด ๑ ก็ ทักขิณาที่ทายกถวายแด่พระชินาสพทั้งหลาย เป็นทักขิณาประกอบด้วยองค์ ๖ อย่างเดียวหามิได้ ถึงที่ถวายแม่แต่พระอนาคามี พระสกทาคามี และพระโสดาบัน โดยที่สุดแม่แก่สามเณรผู้รับใช้ซึ่งบวชในวันนั้น ก็ย่อมประกอบด้วยองค์ ๖ เหมือนกัน ๑ เพราะว่า สามเณรแม่รูปนั้น ก็บวชแล้วเพื่อโสดาปัตติมรรคแน่แท้ ๑

๒. ฎีกาฉกษัตริย์นั้นว่า ที่ชื่อว่า ทักขิณา เพราะวิเคราะห์ว่า เป็นเครื่องพอกพูน คือ เจริญแห่งสมบัติทั้งหลาย ได้แก่ บุญที่สำเร็จด้วยการบริจาค และไทยธรรมอันเป็นอุปกรณ์แห่งบุญนั้น ๑ แต่ในบทว่า **ทกฺขิณา** นี้ ประสงค์ถึงไทยธรรม ๑ สองบทว่า **อิโต อฏฺฐจิตฺเตน** แปลว่า อันเกิดขึ้นแล้วจากนานี้ ๑ ราคะ อันปฏิคาหกยอมกำจัดได้ ด้วยธรรมนั้น เหตุนั้น ธรรมนั้น จึงชื่อว่า ราควินยະ (เป็นเหตุกำจัดราคะ) คือ ปฏิปทาอันเป็นเหตุถอนราคะ ๑ เพราะเหตุนี้ พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวว่ **ราควินยปฺปฏิปทํ ปฏิปทา** ดังนี้ ๑

อรรถกถาปฐมวรรค แห่งทุติยปิณณาสก จตุกกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า กระแสแห่งบุญ อธิบายว่า ความเข้าถึงบุญ ชื่อว่า **ปฺญญาภิสนฺหา** ๑ คำว่า **กุสลาภิสนฺหา** นี้ เป็นไวพจน์ของคำว่า **ปฺญญาภิสนฺหา** นั้นนั่นแล ๑ ก็กระแสแห่งบุญเหล่านี้ นั้น ย่อมนำความสุขมา เหตุนี้กระแสแห่งบุญเหล่านี้ จึงชื่อว่า **สุขสุสาหารา** (นำความสุขมา) ๑ กระแสแห่งบุญทั้งหลาย ชื่อว่า **โสภาคฺคิกา** (ให้อารมณ์เลิศด้วยดี) เพราะวิเคราะห์ว่า ให้อารมณ์ทั้งหลายมีรูปารมณฺ์เป็นต้นอย่างเลิศด้วยดี ๑ กระแสแห่งบุญทั้งหลาย ที่ชื่อ **สุขวิปากา** (มีวิปากเป็นสุข)

เพราะวิเคราะห์ว่า มีวิบากเป็นความสุข ๆ การเกิดในสวรรค์ ชื่อว่าสักกะ กระแส  
แห่งบุญเหล่านั้น ย่อมเป็นไปพร้อม เพื่อการเกิดในสวรรค์ เหตุนั้น กระแสแห่ง  
บุญเหล่านั้น จึงชื่อว่า **สกุศลัตตุนิกา** (เป็นไปพร้อมเพื่อการเกิดในสวรรค์) ๆ

---

พระธรรมปัญญาภรณ์ ฐมมรตโน วัดปากน้ำ  
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย  
ตรวจแก้.

๑๓๘

หน้าว่าง